

BÀI 21

Kết quả cần đạt

- Nắm được mục đích và cách lập luận của nhà nghiên cứu trong bài nghị luận văn chương Chó sói và cừu trong thơ ngụ ngôn của La Phông-ten.
- Nâng cao nhận thức và kỹ năng sử dụng một số biện pháp liên kết câu và liên kết đoạn văn.

VĂN BẢN

CHÓ SÓI VÀ CỪU TRONG THƠ NGỤ NGÔN CỦA LA PHÔNG-TEN⁽¹⁾ (Trích)

Giọng chú cừu non tội nghiệp mới buồn rầu và dịu dàng làm sao !

– Xin bệ hạ⁽²⁾ hãy nguôi cơn giận,
Xét lại cho tướng tận kẻo mà...

*Nơi tôi uống nước quá là
 Hơn hai chục bước cách xa dưới này.
 Chẳng lẽ kẻ hèn này có thể
 Khuấy nước ngài uống phía nguồn trên.
 Con quái ác lại gầm lên :
 - Chính mày khuấy nước, ai quên đâu là
 Mày còn nói xấu ta năm ngoái.
 - Nói xấu ngài, tôi nói xấu ai,
 Khi tôi còn chưa ra đời ?
 Hiện tôi đang bú mẹ tôi rành rành.⁽³⁾*

Buy-phông⁽⁴⁾ chỉ thấy con cùu là ngu ngốc và sợ sệt. "Chính vì sợ hãi – ông nói – mà chúng thường hay tụ tập thành bầy. Chỉ một tiếng động nhỏ bất thường đủ làm cho chúng nháo nhào co cụm lại với nhau, và đã sợ sệt như thế lại còn hết sức đần độn, vì chúng không biết tránh né nguy hiểm. Thậm chí dường như chúng không cảm thấy tình huống bất tiện của chúng ;

chúng ở đâu là cứ đứng nguyên tại đấy, ngay dưới trời mưa, ngay trong tuyêt rơi. Chúng cứ đứng lì ra, muốn bắt chúng di chuyển nơi khác và bước đi, cần phải có một con đầu đàn người ta bảo nó đi trước, và thế là tất cả bắt chước nhất nhì làm theo. Ngay con đầu đàn ấy cũng cứ ù ra cùng với cả đàn nếu không bị gã chăn cừu thôi thúc hoặc bị chó⁽⁵⁾ xua đi". Mọi chuyện ấy đều đúng, nhưng các con vật đó còn thân thương và tốt bụng nữa. Thật cảm động thấy con cừu mẹ chạy tới khi nghe tiếng kêu rên của con nó, nhận ra con trong cả đám đông cừu kia, rồi đứng yên trên nền đất lạnh và bùn lầy, vẻ nhẫn nhục, mắt nhìn lơ đãng⁽⁶⁾ phía trước, cho đến khi con đã bú xong. La Phông-ten đã động lòng thương cảm với bao nỗi buồn rầu và tốt bụng như thế...

Còn chó sói, bạo chúa⁽⁷⁾ của cừu, trong thơ ngũ ngôn La Phông-ten, cũng đáng thương chẳng kém. Đó là một tên trộm cướp, nhưng khốn khổ và bất hạnh. Cứ nhìn bộ mặt nó lấm lét⁽⁸⁾ và lo lắng, cơ thể nó gầy giơ xương, bộ dạng kẻ cướp bị truy đuổi của nó, ta biết ngay nó là thế nào rồi. Chó sói dưới ngòi bút của La Phông-ten [...] chỉ là một gã vô lại⁽⁹⁾ luôn luôn đói dài và luôn luôn bị ăn đòn [...].

Buy-phông viết : "Chó sói thù ghét mọi sự kết bè kết bạn, thậm chí ngay cả với đồng loại chó sói của nó. Khi ta thấy nhiều con chó sói tụ hội với nhau, thì đấy không phải là một bầy chó sói hiền hoà mà là một bầy chó sói chinh chiến, ồn ào ầm ĩ, với những tiếng la hú khủng khiếp, và nhăm để tấn công một con vật to lớn, như con hươu, con bò, hoặc để chống trả một con chó gộc nào đấy. Khi cuộc chinh chiến đã xong xuôi, chúng lại mỗi con một nơi và quay về với sự lặng lẽ và cô đơn của chúng. Tóm lại, bộ mặt lấm lét, dáng vẻ hoang dã⁽¹⁰⁾, tiếng hú rung rợn, mùi hôi gớm ghiếc, bản tính hу hỏng, cái gì cũng làm ta khó chịu, nó thật đáng ghét, lúc sống thì có hại, chết rồi thì vô dụng"...

Con chó sói của La Phông-ten cũng là một bạo chúa khát máu, và khi nó nói với chú cừu non, ta nghe thấy giọng khàn khàn và tiếng gầm dữ dội của con thú điên [...]. Nhưng một tính cách⁽¹¹⁾ thì phức tạp. Nếu nhà bác học⁽¹²⁾ chỉ thấy con sói ấy là một con vật có hại, thì nhà thơ⁽¹³⁾, với đầu óc phóng khoáng⁽¹⁴⁾ hơn, lại phát hiện ra những khía cạnh khác. Nhà thơ sẽ thấy con chó sói độc ác mà cũng khổ sở, tuy trộm cướp đấy nhưng thường bị mắc mưu nhiều hơn. Nhà thơ hiểu rằng những tật xấu của chó sói là do nó vụng về, vì

chẳng có tài trí gì, nên nó luôn đói meo, và vì đói nên nó hoá rồ. Ông để cho Buy-phông dựng một vở bi kịch về sự độc ác, còn ông dựng một vở hài kịch về sự ngu ngốc.

(H. Ten^(★), *La Phông-ten và thơ ngụ ngôn của ông*,
NXB Ha-sét, Pa-ri, bản in lần thứ 26.
Đoạn trích do NBS dịch và đặt nhan đề)

Chú thích

(★) Hi-pô-lít Ten (1828 – 1893) là triết gia, sử gia, nhà nghiên cứu văn học Pháp, viện sĩ Viện Hàn lâm Pháp, tác giả công trình nghiên cứu *La Phông-ten và thơ ngụ ngôn của ông* (1853).

Văn bản *Chó sói và cừu trong thơ ngụ ngôn của La Phông-ten* trích từ Chương II, Phần thứ hai của công trình trên.

- (1) *La Phông-ten* (1621 – 1695) : nhà thơ ngụ ngôn nổi tiếng của Pháp.
- (2) *Bệ hạ* : tiếng tôn xưng khi thần dân nói với vua.
- (3) Đây là một đoạn trong bài thơ ngụ ngôn *Chó sói và cừu non* của nhà thơ La Phông-ten. Đoạn thơ dịch này rút từ bản dịch của Tú Mỡ (Tú Mỡ dịch là *Chó sói và chiên con*) trong tập *Ngụ ngôn La Phông-ten* của các dịch giả Huỳnh Lý – Nguyễn Đình – Tú Mỡ, NXB Giáo dục, Hà Nội, 1996. Xem toàn văn bài thơ ở phần *Đọc thêm*.
- (4) *Buy-phông* (1707 – 1788) : nhà vạn vật học, nhà văn Pháp, viện sĩ Viện Hàn lâm Pháp, tác giả công trình *Vạn vật học* nổi tiếng gồm 35 tập xuất bản từ 1749 đến 1789. Những đoạn H. Ten trích của Buy-phông là từ công trình này.
- (5) *Chó* : ở đây là chó được huấn luyện để giúp việc chăn cừu.
- (6) *Nhin lơ đãng* : nhìn chõ này, chõ khác, không chăm chú vào một cái gì.
- (7) *Bạo chúa* : chúa tể tàn bạo.
- (8) *Lấm lét* : không dám nhìn thẳng, có vẻ vụng trộm.
- (9) *Gã vô lại* : kẻ hư hỏng, xấu xa, bất lương.
- (10) *Hoang dã* : ở đây ý muốn nói dữ tợn như loài thú rừng.
- (11) *Tính cách* : ở đây muốn nói tính cách nhân vật trong văn học.
- (12) *Nhà bác học* : ở đây muốn nói nhà khoa học.
- (13) *Nhà thơ* : ở đây muốn chỉ nhà văn nói chung.
- (14) *Phóng khoáng* : tự do, không bị gò bó.

ĐỌC – HIẾU VĂN BẢN

1. Xác định bố cục hai phần của bài nghị luận văn chương này và đặt tiêu đề cho từng phần. Đối chiếu các phần ấy để tìm ra biện pháp lập luận giống nhau và cách triển khai khác nhau không lặp lại.
2. Nhà khoa học Buy-phông nhận xét về loài cừu, loài chó sói căn cứ vào đâu và có đúng không ? Tại sao ông không nói đến "sự thân thương" của loài cừu và "nỗi bất hạnh" của loài chó sói ?
3. Để xây dựng hình tượng con cừu trong bài *Chó sói và cừu non*, nhà thơ La Phông-ten lựa chọn khía cạnh chân thực nào của loài vật này, đồng thời có những sáng tạo gì ?
4. Chó sói có mặt trong nhiều bài thơ ngũ ngôn của La Phông-ten. Chứng minh rằng hình tượng chó sói trong bài cụ thể *Chó sói và cừu non* không hoàn toàn đúng như nhận xét của Ten, mà chỉ phần nào có thể xem là đáng cười (hài kịch của sự ngu ngốc), còn chủ yếu lại là đáng ghét (bi kịch của sự độc ác).

Ghi nhớ

Bằng cách so sánh hình tượng con cừu và con chó sói trong thơ ngũ ngôn La Phông-ten với những dòng viết về hai con vật ấy của nhà khoa học Buy-phông, H. Ten nêu bật đặc trưng của sáng tác nghệ thuật là in đậm dấu ấn cách nhìn, cách nghĩ riêng của nhà văn.

ĐỌC THÊM

CHÓ SÓI VÀ CHIÊN CON^(a)

Kẻ mạnh, cái lẽ vẫn già,
Chuyện này tức khắc giải ra rõ ràng.
Dòng suối trong, chiên đang giải khát,
Dạ trống không, sói chợt tới nơi,
Đói, đi lảng vảng kiếm mồi,
Thấy chiên, động đài bời bời thét vang :

(a) *Chiên con* : cừu non.

– Sao mày dám cả gan vực mõm
Làm đục ngầu nước uống của ta ?
Tôi mày phải trị không tha !
Chiên con sưng sốt thưa qua mấy lời :
– Xin bệ hạ hãy nguôi cơn giận,
Xét lại cho tường tận kẽo mà...
Nơi tôi uống nước quả là
Hơn hai chục bước cách xa dưới này.
Chẳng lẽ kẻ hèn này có thể
Khuấy nước ngài uống phía nguồn trên.
Con quái ác lại gầm lên :
– Chính mày khuấy nước, ai quên đâu là
Mày còn nói xấu ta năm ngoái...
– Nói xấu ngài, tôi nói xấu ai,
Khi tôi còn chưa ra đời ?
Hiện tôi đang bú mẹ tôi rành rành.
– Không phải mày thì anh mày đó !
– Quả thật tôi chẳng có anh em.
– Thế thì một mống nhà chiên
Quân bay có đứa nào kiêng sói đâu !
Chiên, chó, người, cùng nhau một thoi.
Họ mách ta, ta phải báo thù.
Dứt lời, tha tận rừng sâu
Sói nhai chiên nhỏ, chẳng cầu đôi co.

(Tú Mỡ dịch, trong *Ngụ ngôn La Phông-ten*, Sđd)